

Uudellamaalla syyskuussa 2020

Hei opettaja!

Uudenmaan kirjastojen lukuhaaste 2020–2021 on uusi tekijä lukemaan innostamisen kentällä. Lukuhaasteen avulla oppilaiden on helpompi löytää luettavaa, ja he oppivat myös katsomaan kirjaa eri tavalla kuin aiemmin. Lukuhaaste tekee lukemisesta monipuolisempaa!

Lukuhaaste on tarkoitettu kaikille peruskoululaisille.

Haasteen kaikkia kohtia ei tarvitse suorittaa, vaan siitä voi valita eri kohtia. Haasteet on ryhmitelty 16 otsikon alle. Voitte luokassa sopia, että kaikki lukevat joko samaa haastetta tai saman otsikon alla olevia kirjoja.

Lukuhaastetta voi suorittaa myös useamman lukuvuoden ajan. Joihinkin haastekohtiin voi olla hauska palata. Mikä olikaan se kirja, joka oli ”pakko” lukea tokaluokkalaisena, ja mikä se on kuudesluokkalaisen mielestä?

Luetuista kirjoista kannattaa keskustella luokassa säännöllisesti. Lukeminen on aina keskustelua. Kirjailijan ja lukijan välillä, mutta myös lukijoiden kesken.

Kysy kirjastosta

Kirjastosta saa aina apua kirjojen löytämiseen. Lisäksi lukuhaasteen eri kohdissa voi kääntyä kirjaston puoleen ja pyytää opastusta tai oppituntia aiheesta, joka liittyy haasteeseen. Tutustu ehdotuksiimme, jotka ovat tehtävien ohessa.

Pohdittavaa ja tehtäviä

Kokosimme jokaista haastekohtaa varten lukemiseen ja kirjoihin liittyvää pohdittavaa ja tehtäviä, joita voitte halutessanne hyödyntää lukuhaasteen yhteydessä.

Nähdään kirjastossa!

KIRJASTOT YHDESSÄ
BIBLIOTEKEN TILLSAMMANS
UUSIMAA NYLAND

Uudenmaan kirjastojen lukuhaaste 2020—2021

Opettajalle

Pohdittavaa ja tehtävää

Lähelle ja kauas

Kirjojen tarinat voivat sijoittua oppilaalle tuttuun paikkaan (esimerkiksi kotiin, kouluun, mummolaan, urheilukentälle tai kotikaupunkiin). Onko kirjojen koulu samanlainen kuin oma koulu? Löytyykö kirjasta tuttuja paikkoja? Lukemalla voi turvallisesti matkustaa vaikkapa avaruuteen ja mielikuvituksen avulla kuvittaa oman matkansa. Lukemalla voi tutustua myös erilaiseen ajatteluun. Yläkoululaiset voivat pohtia, miksi kirjan henkilöt toimivat kuten toimivat. Esimerkiksi millainen on murhaajan mieli?

1) Piirtäkää kirjan paikka. Paperille ilmestyy mummoloita, leikkipaikkoja, kouluja, puistoja, kauppoja, viidakoita...

2) Tehkää kartta tai pohjapiirustus vieraasta ympäristöstä.

Kirjastossa: Katsokaa, löytyvätkö kirjaston karttakirjoista ne paikat, jotka oppilaat piirsivät. Tutkikaa kaupunkikarttoja ja kiikaroikaa tähtikarttoja!

Päähenkilö esiin!

Kirjan päähenkilö voi olla myös eläin, robotti tai vaikka valtaistuin. Pohtikaa oppilaiden kanssa, mistä tunnistaa kirjan päähenkilön. Voiko kirjassa olla useampia päähenkilöitä? Lukiko joku kirjan, jonka pääosassa on kasvi?

3) Tehkää piirrosnäyttely päähenkilöistä. Piirrä kuva kirjan päähenkilöstä ja listaa sen ominaisuuksia.

Esim. Timo-jänis: isokorvainen, suurisuinen & syö kaneliomenoita, vaikka on niille allerginen.

Kirjastossa: Etsikää kirjaston tietokirjoista tietoa kirjojen päähenkilöistä. Mitä jänikset syövät? Miten robotit toimivat? Mitä vampyyrit pelkäävät?

Vuosikertakirjallisuutta

Haastamalla vaikka jo ykkösluokkalainen lukemaan kirja, jonka hän on lukenut tai jota hänelle on luettu aikaisemmin. Näin voidaan osoittaa, että hänelläkin on jo oma lukuhistoriansa. Mitkä aiheet kiinnostivat pienempänä? Jalkapallo, hevoset, kaivinkoneet vai salapoliisit? Ovatko kiinnostuksen aiheet jo ehtineet muuttua?

Kun lukee omana syntymävuotenaan julkaistun kirjan, voi samalla ihmetellä ja tutkia, onko maailma jo kovasti ehtinyt muuttua.

4) Keksikää uusia merkkivuosia.

Esim. Vuosi _____ on tärkeä, koska silloin vietettiin ensimmäisen kerran Räjähävien vaahtokarkkien -juhlaa.

5) Jutelkaa luokassa, mitkä oppilaiden lukemat kirjat ovat jääneet heille mieleen. Mikä on tehnyt kirjasta ikimuistaisen? Oliko se kirjan tarina, kuvat vai liittyykö kirjaan jokin tapahtuma tai muisto?

Kirjastossa: Miten haet kirjastojärjestelmästä kirjoja niiden julkaisuvuodella? Tutkikaa historia-luokan tietokirjoja. Mitä tärkeitä vuosilukuja löydätte? Mitä silloin tapahtui, miksi se on tärkeää? Löytyykö kirjastosta oppilaiden lukemia kirjoja? Tehkää kirjoista näyttely luokkaan.

Mitä tehtäis? Minne mentäis?

Lukemalla pääsee vaikka minne, niin paikassa kuin ajassa.

6) Merkatkaa karttaan tai aikajanelle, missä ja milloin oppilaiden kirjoissa oltiin. Mitä oppilaat oppivat uusista paikoista? Miltä näyttää tulevaisuudessa? Kuka haluisi palata ajassa taaksepäin kirjansa maailmaan? Miksi?

7) Mitä harrastuksia luetuissa kirjoissa oli? Mikä oli suosituin luetuissa kirjoissa ollut harrastus? Pitäkää esitelmä luetun kirjan harrastuksesta.

Kirjastossa: Tutkikaa karttakirjoja ja eri maista kertovia tietokirjoja. Tutustukaa kirjaston luokitusjärjestelmään ja etsikää tietokirjoista luetun kirjan harrastukseen liittyvää kirjallisuutta.

Tekijät esiin!

Kirjalla on aina tekijänsä. Kirjailija kirjoittaa tekstin, kuvittaja piirtää mahdolliset kuvat, valokuvaaja ottaa valokuvat ja lopulta taittaja yhdistää tekstin ja kuvat sujuvaksi lukukokemukseksi. Käännöskirjallisuudessa mukaan saadaan vielä kääntäjäkin. Myös selkokielisissä kirjoissa on omat tekijänsä.

8) Ottakaa selvää, mitä kollektiivinen salanimi tai jaettu pseudonyymi tarkoittaa. Etsikää kollektiivisella salanimellä kirjoitettuja kirjoja. Löytyykö tuttuja kirjoja?

9) Keksikää luokassa oppilaille uudet nimet. Etunimeksi suosikkisarjakuva- tai pelihahmon nimi ja sukunimeksi luetun kirjan kirjoittajan sukunimi. Esittäytykää toisillenne uusilla nimillänne.

Kirjastossa: Mistä löytyy kirjan tekijöiden nimet? Minkä mukaan kirjat järjestetään hyllyyn? Mistä osista kirja koostuu: Mikä on kirjan selkä? Missä on kirjan nimiösiivu? Löytyykö kirjasta sisällysluetteloa tai hakemistoa? Mitä hyötyä tietokirjan hakemistosta tai sisällysluettelosta on?

Tehdään lukemisesta numero!

Pohtikaa, millaisia numeroita lukemiseen liittyy. Sivumäärä, julkaisuvuosi, painovuosi, tekijöiden määrä, lukemiseen käytetty aika...

10) Tehkää uusia kirjannimiä. Kaikki luokassa kirjoittavat kirjan nimessä olevat kolme sanaa erillisille lapuille. Laput laitetaan purkkiin. Sekoitetaan huolellisesti. Jokainen oppilas nostaa kolme lappua. Millaisia uusia kolmen sanan nimiä kirjoille tuli?

11) Järjestäkää luokassa runoraati. Jokainen valitsee yhden viidestä lukemastaan runosta runoraatiin. Pidetään ryhmissä esikarsinta. Jokaisesta ryhmästä eniten ääniä saanut runo pääsee finaaliin.

Kirjastossa: Tutustukaa erilaisiin runoihin ja riimeihin.

Ettekö te tiedä, kuka minä olen?

Mikä tekee kirjasta klassikon? Tietävätkö kaikki, mitä Punahilkalle tapahtui? Entä miten keskiyö klo 24 liittyy Tuhkimoon? Onko ihan out, jos on jäänyt Ryhmä Haut lukematta?

12) Pohtikaa, mitä yhteisiä piirteitä oppilaiden valitsemissa kirjoissa on.

Kirjastossa: Pyytäkää kirjastolta etukäteen lista vuoden lainatuimmista ja varatuimmista lasten- ja nuortenkirjoista. Miksi nämä kirjat ovat suosittuja?

Kirjaa kansiin katsominen

Pohtikaa luokassa, onko kirjan kannella vaikutusta kirjan valintaan. Kertooko kirjan kansi kirjan sisällöstä?

13) Millaisia kansia luokkaan kertyi? Pistäkää pystyyn kirjankansinäyttely. Yrittäkää arvata, mikä adjektiivi kanteen liittyy.

14) Kirjoita uusi tarina kirjan kansikuvan perusteella. Tai piirrä kirjan tarinalle uusi kansi.

Kirjastossa: Etsikää kirjastosta jonkun kirjan eri käännös- ja painovuosiversioita. Onko kirjan kansi muuttunut eri versioiden myötä? Näkyykö kannessa kirjan painovuoden ajankuva esimerkiksi esineinä?

Kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa

Kuvat tuovat tarinaan oman lisänsä. Joskus tarina kerrotaankin vain kuvina, jolloin kirjan voi sanoittaa itse. Muuttaako kuva tarinan tulkintaa? Paljastuuko kuvasta salaisuuksia?

15) Keskustelkaa luokassa, miten oppilaiden lukemissa kirjoissa kuva ja teksti liittyvät yhteen.

Kirjastossa: Suosituista tarinoista on usean eri kuvittajan kuvittamia versioita. Tutustukaa kirjastossa saman tarinan eri kuvitusversioihin.

Suosikkeja

Kirjoista voi olla monta mieltä. Oma kirjasuosikki ei välttämättä putoa kaverille. Onko sinulla luottosuositteija, jonka suositukset osuvat aina nappiin?

16) Ryhtykää luokassa suosittelijoiksi. Mitä kirjaa suosittelisit a) kaverille, b) isoäidille ja c) Yhdysvaltain presidentti Donald Trumpille? Miksi suosittelisitte juuri näitä kirjoja? Toimittakaa a-kohdan suositukset kirjastoon tiedoksi.

17) Oppilaat esittelevät lukemansa kirjan lyhyesti: Kumpi oli ensin, kirja vai elokuva/tv-sarja? Onko kirjan ja elokuvan/tv-sarjan tarinassa eroavaisuuksia? Kuvittelitko lukemasi perusteella kirjan päähenkilön sellaiseksi kuin se on elokuvassa/tv-sarjassa? Kumpi oli parempi, kirja vai tv-sarja? Miksi?

Kirjastossa: Mistä eri kanavista kirjoista saa tietoa? Onko teidän luokassanne jo käynyt kirjavinkkari?

Luku(olo)tila

Miten paikka tai oma fiilis vaikuttaa lukemiseen? Voitko lukea bussissa tai muussa liikkuvassa kulkuvälineessä? Pystytkö lukemaan, vaikka ympärillä on hälinää vai luetko mieluiten omassa rauhassa?

18) Pyydä oppilaita ottamaan selfie kirjan kanssa oudossa lukupaikassa. Millaisissa paikoissa oppilaat lukivat? Mikä teki paikasta oudon? Selfien sijaan oppilaat voivat piirtää kuvan oudosta lukupaikasta.

19) Keskustelkaa luokassa, lisääntyikö lukuinto, kun oppilaat ryhtyivät lukemaan, vaikka ei olisi yhtään huvittanut? Mistä lukuinnon lisääntyminen/vähentyminen johtui?

20) No comments.

Kirjastossa: Millaisia lukupaikkoja kirjastossa on?

Omalla vastuulla

Lukemalla voi turvallisesti kohdata pelottaviakin asioita joutumatta itse vaaraan.

21) Käykää luokassa läpi, millaisia pelottavia asioita oppilaat ovat kohdanneet lukemalla? Miten he olivat reagoineet pelottavaan tilanteeseen? Lopettivatko he lukemisen hetkeksi vai halusivatko he heti tietää, miten tilanteesta selvittää?

Kirjastossa: Pyydä kirjastosta jännityskirjavinkkaus tai -vinkkilista ennen tämän haastekohdan tekoa.

Näytillä

Kirjastoissa nostetaan usein esiin kirjoja, jotka liittyvät tiettyyn juhlaan (esimerkiksi joulu tai pääsiäinen) tai teemaan (esimerkiksi rasismien vastainen viikko tai jalkapallon MM-kisat). Kirjojen esillepanolla halutaan kiinnittää kirjastossa kävijöiden huomio erilaisiin kirjoihin ja teemoihin. Kaikissa kirjastoissa ei ole tilaa järjestää kirjanäyttelyä, vaan kirjaston henkilökunta laittaa kiinnostavia kirjoja esiin esimerkiksi hyllyyn niin, että kirjan kansi näkyy.

22) Keskustelkaa luokassa, millä perusteella oppilaat valitsivat näytillä olleen. Oliko valintaperusteena kiinnostava kansi vai teema vai joku muu syy?

Kirjastossa: Käykää luokan kanssa kierroksella kirjastossa katsomassa, mitä kirjastolaiset ovat panneet näyttille! Haluaisitteko koota kirjastoon luokan oman kirjanäyttelyn? Kysykää kirjastosta, onnistuisiko se.

Taltuta tiedonjanosi

On suuri houkutus etsiä tietoa pelkästään netistä. Nettitiedon laadun arviointi voi olla haastavaa ja siihen kannattaa käyttää aikaa. Kirjastossa on hyllymetreittäin laadukasta tietoa.

23) Keskustelkaa luokassa, mistä tunnistaa luotettavan tiedon.

Kirjastossa: Monet kirjastot tarjoavat mediakasvatusoppitunteja. Kysy, kuuluuko mediakasvatus kirjastosi tarjontaan!

Totaalisen vinksahtanutta

Jonkun mielestä jo pelkkä lukeminen voi olla tosi outoa ja noloa. Onko nolon kirjan lukeminen nolointa ikinä?

24) Keskustelkaa oppilaiden kanssa, minkälainen kirjallisuus on heidän mielestään outoa? Mikä tekee kirjasta oudon? Onko se tarinan sijoittuminen eri aikaan tai avaruuteen? Vai käyttäytyvätkö kirjan henkilöt oudosti? Mikä heidän käytöksessään on outoa? Tunnetko lukiessa myötähäpeää?

25) Keskustelkaa luokassa, mikä tekee kirjasta nolon?

Kirjastossa: Kootkaa noloista kirjoista lista perusteluineen ja ehdottakaa kirjastolle nolojen kirjojen näyttelyä.

Ihan mitä vaan

Sillä, joka lukee, ei ole ikinä tylsää. Kaikki lukeminen kehittää ajattelua ja keskittymiskykyä. Lukukeskuksen ”10 faktaa lukemisesta” -julkaisussa todetaan näin: ”Lukemisella on lukuisia terveyttä ja hyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Pitkäaikaista muistin käyttöä ja tarinan hallintaa vaativa lukeminen tarjoaa vastapainoa kiireiseen ja lyhytjännitteiseen työelämään. Lisäksi se kehittää sosiaalisia taitoja, viestintä- ja empatiakykyä sekä parantaa keskittymiskykyä.” Ja lisäksi lukeminen on tosi hauskaa!

26) Pohtikaa luokassa lukemisen hyviä puolia. Entä keksittekö lukemisesta huonoja puolia?

Kirjastossa: Kirjastossa voi lukea ihan mitä vaan. Tervetuloa!